

MTK:n biodiversiteettiohjelma (LUONNOS)

(luonnos järjestökäsittelyä varten MTK:n johtokunnan 14.1.2020 tekemän päätöksen mukaisesti)

TURVAAMME JA EDISTÄMME LUONNON MONIMUOTOISUUTTA

- hyvillä viljely- ja metsänhoitokäytännöillä
- kohdennetulla luonnonhoidolla ja ennallistamisella
- maanomistajälähtöisellä vapaaehtoisella suojelulla

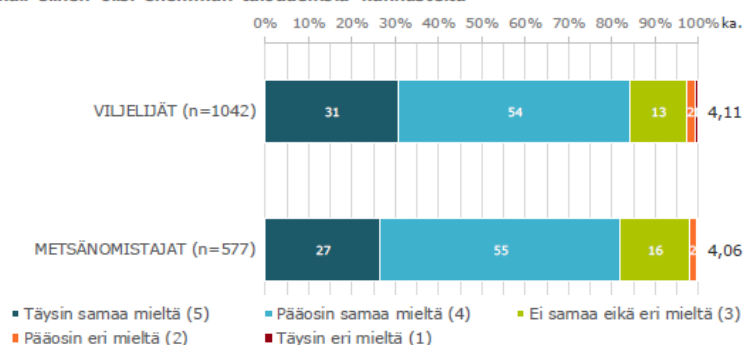
- *Luonnon monimuotoisuus eli biodiversiteetti = lajien sisäistä perinnöllistä vaihte-
lua, lajien runsautta sekä niiden elinympäristöjen monimuotoisuutta*
- *Luontopääoma = uusiutuvat ja uusiutumattomat luonnonvarat*
- *Ekosysteemipalvelut = luonnon ihmiselle tarjoamat aineelliset ja aineettomat
palvelut (tuotanto-, ylläpito-, säätely- ja kulttuuripalvelut)*

Luonnon monimuotoisuus on elämän ja hyvinvoinnin perusta sekä ruuantuotannon, elinvoimaisten metsien ja terveen ympäristön edellytys. Luontopääoma ja ekosysteemipalvelut ovat riippuvaisia luonnon monimuotoisuudesta.

Suomi on sitoutunut kansainväliseen tavoitteeseen pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikentyminen. Myös Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry jäsenineen toimii luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja edistämiseksi. Omat arvomme, tulevaisuuden kilpailukyky ja halu toimia kestävästi edellyttävät meiltä tekoja luonnon monimuotoisuuden hyväksi.

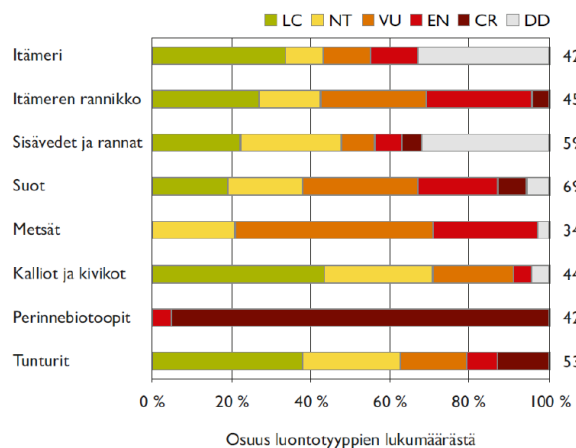
Luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen metsissä ja maatalousympäristöissä on osa suomalaista maa- ja metsätaloutta. Yhdeksän kymmenestä järjestömme viljelijästä ja metsänomistajasta kertoo kehittävänsä toimintaansa ympäristön kannalta yhä kestävämmäksi. Toimintansa kehittämisen tueksi maanomistajat tarvitsevat vakaan ja kannustavan toimintaympäristön sekä luotettavaa tietoa.

Luonnon monimuotoisuus tulisi huomioida nykyistä paremmin,
mikäli siihen olisi enemmän taloudellisia kannusteita

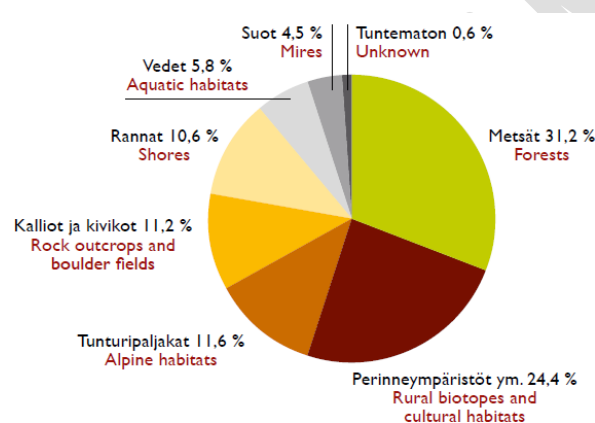

Kaavio: MTK:n jäsenet ovat valmiita huomioimaan yhä paremmin luonnon monimuotoisuutta (MTK:n Ympäristöluotain-kysely, 2018).

Suomen luontotyyppien toisessa uhanalaisuusarvioinnissa (2018) arvioituista 388 luontotyyppistä lähes puolet (48 %) arvioitiin uhanalaisiksi koko maassa. Suomessa kuitenkin yksikään luontotyyppi ei ole kokonaan hävinnyt. Luontotyyppien uhanalaisuuteen vaikuttavat kyseisen luontotyyppien määrän väheneminen, suppea levinneisyysalue, ympäristön laadun heikkeneminen ja luonnonprosessien häiriintyminen.

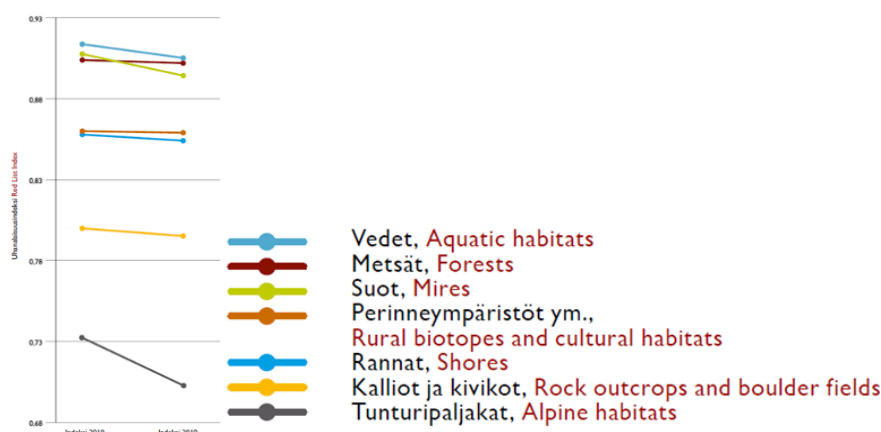

Kaavio: Luontotyyppien jakautuminen uhanalaisuusluokkiin luontotyyppien lukumäärän perusteella eri luontotyyppiryhmissä koko maassa. (LC = elinvoimainen, NT = silmälläpidettävä, VU = vaarantunut, EN = erittäin uhanalainen, CR = äärimmäisen uhanalainen, DD = puutteellisesti tunnettu. Uhanalaisiksi luetaan VU, EN ja CR.) (Suomen luontotyyppien toinen uhanalaisuusarviointi, 2018)

Kaavio: Uhanalaisten lajien jakautuminen ensisijaisen elinympäristön mukaisesti (Suomen lajien viides uhanalaisuusarviointi, 2019). (Vain suomenkieliset nimet suomenkieliseen versioon!)

Suomen lajien viidennen uhanalaisuusarvioinnin (2019) mukaan maamme lajisto jatkaa uhanlaistumistaan. Kaikkien eri elinympäristöjen arvioiduista lajeista uhanalaisia on 11,9 %. Suomi on metsäinen maa, ja suurin osa uhanalaisista lajeista elää ensisijaisesti metsissä. Metsälajeista uhanalaisia on 9 %. Toiseksi eniten uhanalaisia lajeja elää perinneympäristöissä eli erilaisilla kedoilla, niityillä, hakamailla ja metsälaitumilla. Pelto viljelymaana ei kuulu perinneympäristöihin. Perinneympäristöjen arvioiduista lajeista uhanalaisia on 14 %. Metsissä ja maatalouden perinneympäristöissä uhanalaistumiskehitys on saatu lähes pysäytettyä, sillä niiden osalta negatiivinen muutos on ollut uhanalaisuusindeksin perusteella vähäisintä. Soilla lajiston uhanalaistuminen jatkuu edelleen.

Kaavio: Lajien uhanalaisuusindeksit pääelinympäristöittäin vuosina 2010 ja 2019. (Suomen lajien viides uhanalaisuusarviointi, 2019).

Onnistuneet päätökset perustuvat tietoon. Luontotyyppien ja lajien tilanteen sekä niiden kehityssuuntien tunteminen on välttämätön edellytys tehokkaalle ja vaikuttavalle toimenpiteiden priorisoinnille ja kohdentamiselle. Säännöllisiä ja kattavia uhanalaisuusarviointeja on jatkettava. Eri arviointikertojen menetelmällinen yhtenäisyys on varmistettava, jotta eri ajankohtien tiedot ovat keskenään vertailukelpoisia ja todelliset muutokset pystytään havaitsemaan.

Tutkimustieto on välttämätöntä maa- ja metsätalouden jokapäiväisten käytäntöjen ympäristöystävällisyyden kehittämiseksi. Luotettavaa ja objektiivista tietoa tarvitaan esimerkiksi siihen, että luonnon-suojelualueverkosto ja luonnonmonimuotoisuutta lisäävät toimet pystytään suunnittelemaan ja toteuttamaan myös ilmastonmuutoksen ja vesiensuojelun kannalta onnistuneesti ja ennallistamistoimet kohdistamaan kustannustehokkaasti. Luonnon monimuotoisuuden suojeluun liittyvät keskeisimmät tiedonpuutteet on kartoitettava ja tutkimustoimintaa tuettava. Viranomaisten ja neuvontaorganisaatioiden antaman neuvonnan laatu ja saatavuus on varmistettava.

Vuoteen 2020 ulottuvien luonnon monimuotoisuutta koskevien strategioiden päätavoitteena on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2020 mennessä. Tavoitetta ei saavuteta Suomessa, EU:ssa eikä globaalisti, joten vaikuttavia toimenpiteitä on jatkettava strategioiden tukena myös tulevaisuudessa. Vaikka luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen on maailmanlaajuinen ongelma ja monet negatiivisen kehityksen osatekijät ovat eri alueiden osalta yhteneviä, toimivat ratkaisut vaihtelevat maittain ja alueittain. Vaikuttavimmat toimenpiteet tehdään käytännön toiminnan yhteydessä.

- ➔ Keskitytään uusien rajoitteiden sijaan jo toimivien käytäntöjen laajentamiseen ja vahvistamiseen erilaisten kannusteiden avulla.
- ➔ Laaditaan strategiat yhteistyössä siten, että metsänomistajien ja viljelijöiden käytännön tieto tulee hyödynnetyksi ja näkemykset huomioiduiksi.
- ➔ Huolehditaan, että strategioissa on tasapaino ympäristöperusoikeuden ja omaisuuden suojan välillä sekä kestävyden taloudellisessa, sosiaalisessa ja ympäristöllisessä ulottuvuudessa.

Monimuotoisuutta hyvillä viljely- ja metsänhoitokäytännöillä

Maisema metsineen ja soineen, peltoineen, vesistöineen sekä rakennettujen alueiden pihoineen ja puutarhoineen edustaa elinympäristöjen ja ekosysteemipalveluiden kirjoa sekä luonnon ja ihmisen yhteistyötä. Suomi on kasvillisuuden ja erityisesti metsien (yli 70 % kokonaispinta-alasta) peittämä maa runsaine vesistöineen. Moniin muihin maihin verrattuna peltomaan määrä (7 % kokonaispinta-alasta) on Suomessa vähäinen. Suomen erityispiirteenä ovat myös turvemaat ja suot, joita on Suomen kokonaispinta-alasta kolmannes.

Elinvoimainen maa- ja metsätalous sekä koko maaseutu ovat osa monimuotoista luontoa. Vastuullinen ja kannattava maa- ja metsätalous ja luonnon monimuotoisuus tukevat toisiaan samalla, kun ne tuottavat laaja-alaisesti hyvinvointia. Edellytyksenä luonnon monimuotoisuuden edistämiseen hyväksyttävällä tavalla on myös kestävän kehityksen ympäristöllinen, sosiaalinen ja taloudellinen tasapaino.

Kuva: Monimuotoinen maaseutumaisema on erilaisten elinympäristöjen kokonaisuus, jossa metsä-, pelto- ja suoekosysteemit rantoineen ja maaperän lajirikkauksineen ovat keskiössä.

(luonnon graafikolle – elinympäristöjä lisätään ja suo piirretään luonnonsuoksi)

Metsälajien ja -luontotyyppien uhanalaistumisen keskeisimpiä taustasyitä ja tulevaisuuden uhkatekijöitä ovat kuolleen puun väheneminen, vanhojen metsien ja vanhojen puuyksilöiden väheneminen sekä metsien puulajisuhteiden muutokset. Metsien uudistamis- ja hoitotoimet vaikuttavat metsän rakennepiirteisiin ja siten monimuotoisuuteen. Metsien hoidon ja puunkorjuun toimintatapoja kehitettäessä ja niitä käytäntöön sovellettaessa onkin otettava huomioon kaikki monimuotoisuuden tasot.

- ➔ Jätetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat kohteet ja uhanalaisten lajien tunnetut esiintymät metsänkäsittelyn ulkopuolelle tai käsitellään niitä erityistoimin.
- ➔ Säilytetään talousmetsien luontaiset rakennepiirteet ja vahvistetaan niitä lisäämällä puulajiston monipuolisuutta, lehtipuiden osuutta ja lahopuun määrää sekä jättämällä hakkuualoille säästöpuita, joista erityisen arvokkaita ovat haavat ja raidat ja jalot lehtipuut.
- ➔ Hoidetaan vesistöjen ja muiden herkkien kohteiden suojavyöhykkeitä monimuotoisuutta ja riistan elinympäristöjä turvaten.
- ➔ Uudistetaan metsät kasvupaikalle sopivilla, pääsääntöisesti kotimaisilla, puulajeilla. Otetaan muuttuva ilmasto huomioon kasvatettavien puulajien valinnassa.
- ➔ Suositetaan maanpinnan käsittelyssä kevyintä tilanteeseen sopivaa menetelmää.
- ➔ Säilytetään kuollutta puuta puunkorjuussa.
- ➔ Hyödynnetään erilaisia metsänkäsittelymenetelmiä metsien rakenteen monipuolistamiseksi.
- ➔ Varmistetaan, että luontoarvoista ja niiden huomioon ottamisesta keskustellaan metsänomistajan kanssa toimenpiteitä metsään suunniteltaessa sekä huolehditaan siitä, että asetetut toiveet toteutuvat.

Riistalajien kannanhoito on osa luonnon monimuotoisuuden suojelua. Liian tiheä hirvieläinkanta vaikeuttaa lehtipuiden uudistumista ja metsien puulajirakenteen monipuolistamista. Vieraslajit ovat levitessään uhka alkuperäiselle luonnolle.

- ➔ Jätetään riistatiheikköjä.
- ➔ Vähennetään riistaruokinnan haittavaikutuksia.
- ➔ Vältetään ylisuuria riistakantoja suunnitelmallisella metsästyksellä.
- ➔ Hyödynnetään metsästyksen mahdollisuuksia vieraslajien torjumisessa.

Suoluontotyyppien ja -lajiston tilaan merkittävimmin vaikuttaviksi tekijöiksi on määritelty ojittaminen, pellonraivaus, turpeenotto ja vesirakentaminen. Maa- ja metsätalouden vesiensuojelulla pyritään hajakuormituksen vähentämiseen. Kosteikot rikastuttavat luonnon monimuotoisuutta niin metsissä kuin maatalousympäristöissä.

- ➔ Ei ojiteta vesitaloudeltaan luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia soita ja etsitään pellonraivaukselle vaihtoehtoja.
- ➔ Lisätään tutkimusta siitä, miten suoluontoa voidaan turvata entistä paremmin metsätalouden harjoittamisen yhteydessä.
- ➔ Huomioidaan kalojen kulku ja uhanalaisten vesieliöiden elinympäristöt teiden ja ojien rakentamisen ja kunnossapidon suunnittelussa ja toteutuksessa.
- ➔ Edistetään luonnonmukaisen vesirakentamisen menetelmiä maa- ja metsätalousalueilla sekä kannustetaan kosteikkojen perustamiseen.
- ➔ Käsitellään monimuotoisuudelle tärkeitä vaihteluväyhykkeitä tavalla, joka turvaa tärkeät rakennepiirteet.
- ➔ Kehitetään valuma-alueen monimuotoisuuden turvaavia vesitalousratkaisuja yhteistyössä maanomistajien ja tutkimuksen kanssa.

Ominaisuuksiltaan erilaiset peltolohkot pientareineen sekä elävä maaperä ovat tärkeä osa maatalousluonnon monimuotoisuutta. Luonnon monimuotoisuuden kannalta merkityksellisiä reuna-alueita ja vaihteluväyhykkeitä on Suomessa paljon. Ne tarjoavat elinympäristöjä monille lajeille.

- ➔ Sallitaan hallittu hoitamattomuus välttämällä esimerkiksi pientareiden niittoa.
- ➔ Huolehditaan peltojen reuna-alueiden laadusta kiinnittämällä huomiota niiden avoimuuteen ja puoliavoimuuteen, jotta luontotyyppi muuttuu vaihteittain.

Viljelykierrot ja seoskasvustot, viherlannoitus ja monilajiset ympäristö- ja rehunurmet sekä kerääjä- ja aluskasvit lisäävät peltojen lajirikkautta. Vesiensuojelun edistämiseksi perustettujen suojakaistojen ja -väyhykkeiden monimuotoisuutta sekä pelloille kylvettyjen monimuotoisuuskasvien hyödyntämistä voidaan edelleen edistää. Maaperän kasvukunnon hoito ja eloperäisen aineksen määrä tukee biologista aktiivisuutta maassa. Monipuolisella viljelykierrolla ja esimerkiksi kerääjäkasveilla tavoitellaan myös ravinteiden käytön tehostamista sekä maan rakenteen parantamista, joilla on myönteinen vaikutus maan pieneliötoimintaan.

- ➔ Monipuolistetaan viljavaltaisia viljelykiertoja ottamalla viljelyyn esimerkiksi valkuais- ja öljykasveja sekä nurmia.
- ➔ Lisätään peltojen talviaikaista kasvipeitteisyyttä, mikä tarjoaa vesiensuojeluhyötyjen lisäksi elinympäristöjä monille lajeille.
- ➔ Vähennetään kasvinsuojeluaineiden käyttötarvetta nurmikierron avulla.

Laidunnus houkuttelee selkärangattomia ja peltolintuja sekä tekee tilaa niittykasveille myös muualla kuin perinneympäristöissä. Karjan ravinnoksi tarvittavat rehunurmet ovat yleensä usean lajin ja lajikeen seoskasvustoa. Lisäksi lannan käyttö lannoitteena vilkastuttaa maan pieneliötoimintaa ja parantaa sen multavuutta.

- ➔ Kannustetaan tiloja peltolaidunnukseen osana eläinten hyvää hoitoa.
- ➔ Edistetään alkuperäisrotujen kasvatusta.

Luomutuotannolla on tärkeä merkitys maatalousluonnon monimuotoisuuden ylläpitäjänä ja edistäjänä. Luomutuotannossa viljellään usein seoskasvustoja. Lisäksi sallittujen kasvinsuojeluaineiden määrä on vähäinen, ja niitä käytetään lähinnä erikoiskasvien viljelyssä. Luomutuotannossa olevat pelot tarjoavatkin elinympäristöjä monenlaisille eliöille.

- ➔ Kannustetaan tavanomaista tuotantotapaa käyttäviä tiloja hyödyntämään myös luomun viljelymenetelmiä.

Pölytys on ruuantuotannon kannalta elintärkeä ekosysteemipalvelu. Ruokaturvan kannalta on välttämätöntä, että pölytys kyetään turvaamaan myös tulevaisuudessa.

- ➔ Edistetään ja kehitetään biologista kasvinsuojelua.
- ➔ Edistetään pölyttäjien elinolosuhteita esimerkiksi kukkivia kasveja viljelemällä.
- ➔ Seurataan tutkimuksin pölyttäjien määrän muutoksia ja kehitetään tutkimukseen perustuen uusia toimintamalleja, joilla voidaan yhä paremmin tukea pölyttäjien hyvinvointia.
- ➔ Edistetään mehiläistarhaajien ja maanomistajien yhteistyöhön perustuvia pölytyspalveluja.

Luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa on siirryttävä vahvemmin kannusteperusteisuuteen rajoitusten sijaan. Maanomistajien rohkaiseminen yhä aktiivisempaan luontoarvojen huomiointiin ja muiden ekosysteemipalveluiden edistämiseen voi paitsi edistää luonnon monimuotoisuutta myös luoda uutta liiketoimintaa.

Laatikko: Ekosysteemipalveluiden eli luonnon tarjoamien aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden tuotteistamiseen tulee panostaa, jotta voidaan luoda uusia markkinoihin perustuvia rahoitusmalleja. Useille tuotantopalveluille (esim. luonnontuotteiden kauppa) on jo olemassa vakiintuneet markkinat, mutta säätely- ja ylläpitopalveluiden (esim. metsien hiilensidonta) sekä kulttuuripalveluiden markkinat ovat vasta kehittymässä. Tuottavan maan sekä maa- ja metsätalouden harjoittajien myönteinen vaikutus ekosysteemipalveluiden verkostossa tulisi arvottaa siten, että yhteiskunta olisi valmis tunnustamaan ja tarvittaessa tukemaan ekosysteemipalveluihin liittyviä toimenpiteitä muidenkin kuin tuotantopalveluiden osalta.

Monimuotoisuutta kohdennetulla luonnonhoidolla ja ennallistamisella

Heikentyneitä luontoarvoja voidaan vahvistaa luonnonhoidolla. Ennallistamisella voidaan puolestaan nopeuttaa ihmisen muokkaaman ympäristön palauttamista takaisin luonnontilaan tai mahdollisimman lähelle sitä. Aktiivinen luonnonhoito ja ennallistaminen vaativat sekä osaamista että resursseja, minkä vuoksi toimenpiteet on kustannustehokkuuden varmistamiseksi kohdennettava huolellisesti.

Luonnonhoidolla voidaan entisestään tukea tavanomaisen maa- ja metsätalouden työtä luonnon monimuotoisuuden hyväksi. Ennallistamisen osalta ensisijaisia alueita ovat jo perustetuilla luonnonsuojelualueilla sijaitsevat kohteet.

Tietyt metsäluontotyytit ovat monimuotoisuudelle erityisen tärkeitä. Näitä ovat esimerkiksi lehdot, rehevät korvet ja paahderinteet.

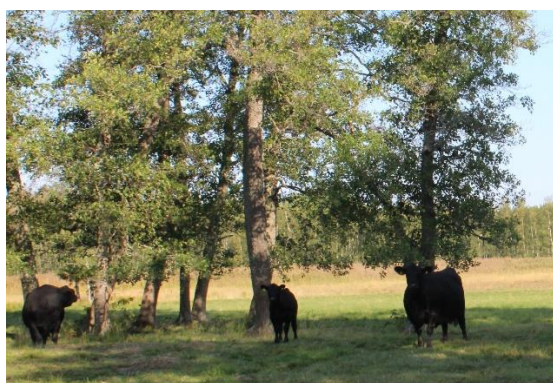
- ➔ Hoidetaan lehtoja ehkäisemällä kuusettumista.
- ➔ Ylläpidetään harjumetsiä huolehtimalla niiden avoimuudesta.
- ➔ Edistetään luonnonhoidollista kulutusta ja palautetaan ennallistamispoltoilla metsän luonnollisen kehityskulku ja lisätään samalla palaneen ja kuolleen puun määrää.
- ➔ Panostetaan lähteiden ja muiden pienvesien kunnostamiseen.

Soiden aktiivisen ennallistamisen sijaan joissakin kohteissa ennallistumaan jättäminen voi olla toimivin ja kokonaisuuden kannalta parhaaseen lopputulokseen johtava ratkaisu. Toteutustapaa valittaessa on kiinnitettävä huomiota ilmasto- ja vesistövaikutuksiin.

- ➔ Edistetään metsien ja soiden luontaisen vesitalouden palauttamista ojia tukkimalla ja patorakenteilla.
- ➔ Edistetään ja tuetaan kosteikkojen perustamista ja hoitoa.
- ➔ Kehitetään aktiivisen ennallistamisen menetelmiä eri elinympäristöissä eli esimerkiksi veden johtamista ojien kunnostuksen yhteydessä suojellulle suolle sen luontaisen vesitalouden palauttamiseksi.
- ➔ Jätetään heikkotuottoiset karut suot ennallistumaan.

Kaikki Suomessa esiintyvät perinneympäristötyypit ovat uhanalaisia. Pellonraivaus, metsittäminen sekä umpeenkasvu laidunnuksen ja niiton loputtua hankaloittavat perinneympäristöjen lajien ja luontotyyppien säilymistä. Perinneympäristöt vaativat aktiivista hoitoa säilyäkseen, joten laidunnuksen, niiton sekä muun maataloustoiminnan merkitys on runsaan perinnebiotooppilajiston ja maisemallisesti merkityksellisten alueiden kannalta ratkaisevaa. Tällä hetkellä perinneympäristöjä on hoidossa noin 30 000 hehtaaria.

- ➔ Lisätään hoidossa olevien perinneympäristöjen määrää ja kohdennetaan perinnebiotooppien hoitoa alueellisen edustavuuden varmistamiseksi.
- ➔ Varmistetaan, että taloudelliset kannustimet ovat riittävän houkuttelevia innostamaan laidunukseen ja muuhun perinneympäristöjen hoitoon.
- ➔ Kehitetään toimintamalleja, jotka edesauttavat laiduneläinten ja laidunnusta tarvitsevien alueiden kohtaamista.

Kuvat: Perinneympäristöt ovat ominaisuuksiltaan vaihtelevia, joten ne tarvitsevat erilaisia hoitotoimia. Uhanalaisuusarvioinnissa on tunnistettu 40 erilaista perinneympäristöjen luontotyyppiä. (Kuva vasemmalla: Jyrki Ankelo; Kuva oikealla: Katariina Vapola)

Laatikko: Ekologinen kompensatio voi olla uudenlainen keino hyvittää luonnolle aiheutuvaa haittaa, jota maankäyttömuodon muuttuminen tai rakentaminen aiheuttaa. Maanviljelijät ja metsänomistajat voivat omistamallaan alueilla ja siellä tekemillään toimilla tarjota mahdollisuuksia ekologisen kompensaation toteuttamiseksi. Ekologisen kompensaation toimintamalleja tulisi kehittää ensisijaisesti vapaaehtoisuuden ja markkinamekanismien pohjalta, jotta luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvää rahoituspohjaa saataisiin laajennettua ja kustannustehokkuus varmistettua.

Monimuotoisuutta maanomistajalähtöisellä vapaaehtoisella suojelulla

Tietolaatikko: Suomen luonnonsuojelualueverkosto ja muut suojellut alueet kattavat ainakin 17 % maapinta-alasta (Suomen 6. CBD-maaraportti 2019). Metsistä on suojeltu 13 % (metsä- ja kitumaan pinta-alasta, Luke 2019) ja soista 15 % (ojittamattomien ja ojitettujen soiden kokonaisalasta, VMI11, 2016). Noin kaksi kolmasosaa Euroopan tiukasti suojelluista metsistä on Suomessa (State of Europe's forests 2015).

Suojelualueiden perustaminen täydentää luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden turvaamisen keinovalikoimaa. Suojelun kohdentamisessa huomiota on kiinnitettävä myös suojelualueiden sijaintiin ja niiden luontoarvoihin. Niin suojellun alan määrää, tasaista alueellista jakautumista kuin ekologista laatua on mahdollista edistää vapaaehtoisuuteen perustuvien toimenpitein taloudellisten kannusteiden avulla. Käytännön esimerkit ovat osoittaneet maanomistajien olevan valmiita lisäämään pysyvästi suojeltujen alueiden pinta-alaa, kun se tehdään maanomistajalähtöisesti ja neuvotellen.

- ➔ Varmistetaan laadukkaalla neuvonnalla, että maanomistaja on tietoinen maillaan olevista arvokkaista luontokohteista ja erilaisista suojelun toteuttamisvaihtoehdoista.
- ➔ Otetaan tavoitteeksi se, että suojeluvaihtoehdon valitsemisen on maanomistajalle yhtä kannattavaa kuin alueen muunlainen taloudellinen hyödyntäminen.
- ➔ Jatketaan metsien suojelua METSO-toimintaohjelman periaatteiden mukaisesti myös METSO:n päättymisen eli vuoden 2025 jälkeen.
- ➔ Toteutetaan Helmi-elinympäristöohjelman mukainen soiden suojelu vapaaehtoisesti ja muut ohjelman toimenpiteet maanomistajien kanssa käytäviin neuvotteluihin ja aitoon sopimiseen perustuen.
- ➔ Varmistetaan, että suojelualueiden lisäämiseen tarvittava rahoitus on vakaata ja riittävää.

Nosto: Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma METSO:n avulla yksityiset metsänomistajat ovat voineet suojella metsiensä monimuotoisuutta vuodesta 2008 lähtien. METSO on ollut menestys: vapaaehtoisuuteen perustuvan lähestymistavan, monien toteutusvaihtoehtojen ja korvauskäytäntöjen ansiosta sillä on laaja hyväksyntä. Lisäksi ohjelma on myös tutkitusti luonnon kannalta vaikuttava. METSO-väliarvioinnin (Ympäristöministeriö 2019) perusteella METSO-ohjelmassa on pystytty luomaan ekologisesti laadukas suojelualueverkosto, jonka toteutuksessa on onnistuttu huomioidaan myös suojelualueiden kytkeytyneisyys. METSO-suojelualueverkoston laatua on mahdollista kehittää edelleen kohdistamalla toteutusta luontoarvoiltaan erityisen arvokkaille alueille.

Luonnon monimuotoisuus on huomioitu Suomen lainsäädännössä laajasti. Luonnonsuojelulain ohella luonnon monimuotoisuutta turvataan ja edistetään lukuisissa luonnonvarojen käyttöä ohjaavissa laeissa. EU-tasolla tärkeimmät luonnonsuojelusäädökset ovat luonto- ja lintudirektiivi, jotka on toimeenpantu kansallisella lainsäädännöllä. Maanomistajien näkökulmasta erityisesti toimivat ja oikeudenmukaiset korvausjärjestelmät edesauttavat lainsäädäntöön perustuvan luonnon monimuotoisuuden huomioimisen hyväksyttävyyttä ja ilmentävät ympäristöön liittyvän vastuun jakautumista koko yhteiskunnalle.

- ➔ Huolehditaan siitä, että luonnonsuojelulain toimintamekanismit edistävät myös tulevaisuudessa luonnon monimuotoisuuden turvaamista eri tasoilla ja takaavat suojeluun perustuvien taloudellisten menetysten korvaamisen oikeudenmukaisesti.
- ➔ Varmistetaan laadukkaalla oikeusjärjestyksellä, että pakottavat toimenpiteet perustuvat aina selkeään lainsäädäntöön ja perusteltuihin viranomaispäätöksiin.
- ➔ Huolehditaan siitä, että sovellettavasta laista riippumatta maanomistajalla on perustuslain mukaisesti oikeus oikeudenmukaisten korvauksen saamiseen taloudellisten menetysten yhteydessä.
- ➔ Varmistetaan luonnonsuojelun sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys sekä luonto- ja lintudirektiivien joustavuuden toteutuminen hyödyntämällä poikkeamismahdollisuuksia esimerkiksi raioitettujen lajien runsastuneiden kantojen seurausten hallitsemiseksi.

Kattavasta lainsäädännöstä huolimatta kaavoitusta käytetään luonnonsuojelun välineenä alueilla, joilla ei ole varsinaisen luonnonsuojelulain tai luonnonvarojen käyttöä koskevien lakien mukaan perusteita käytönrajoituksiin. Kaavoituksen käyttäminen sellaiseen suojeluun, joka ei perustu muuhun lainsäädäntöön, ei täytä hallinnon oikeusperiaatetta, oikeusturvan takeita eikä toteuta omaisuuden suojaa. Viranomaisen tulisi valita maanomistajan kannalta suotuisin väline tavoitteiden toteuttamiseen.

- ➔ Ei sivuuteta omaisuuden suojaa ja oikeusturvaa kaavoituksessaan.
- ➔ Poistetaan päällekkäinen ohjaus ja selkeytetään viranomaisrooleja.
- ➔ Irrrottaudutaan kaavasuojelusta ja rakennetaan tilalle vaikuttavampia ja kustannustehokkaampia keinoja, joilla erilaisiin tavoitteisiin päästään ensisijaisesti vapaaehtoisin keinoin.

Lähteet (täydennetään)